

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

Xalqaro ilmiy jurnal

Samarqand-2023

ISSN 2992-9229

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

XALQARO ILMIY JURNALI

“TURKOLOGICAL RESEARCH” INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL
ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” DERGİSİ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Xalqaro ilmiy jurnal SamDU Kengashining majlisida muhokama qilinib, nashrga tavsiya etilgan (2023-yil 25-aprel, 11-sonli qarori)

Jurnal rasmiy sayti: <https://turkologiya.samdu.uz/>

SAMARQAND – 2023

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “TURKOLOGICAL RESEARCH”
ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Bosh muharrir:	Bosh muharrir o‘rinbosari:
<p>Juliboy ELTAZAROV <i>f.f.d., professor (O‘zbekiston)</i></p>	<p>Roxila RUZMANOVA <i>f.f.n., dotsent (O‘zbekiston)</i></p>
TAHRIRIYAT KENGASHI:	
<p>Rustam XALMURADOV – t.f.d., professor, Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti rektori (O‘zbekiston); Hakim XUSHVAQTOV – f.m.f.d., professor, Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektori (O‘zbekiston); Akmal AHATOV – t.f.d., professor, Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti xalqaro hamkorlik bo‘yicha prorektori (O‘zbekiston); Muslihiddin MUHIDDINOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Ibodulla MIRZAYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Shuhrat SIROJIDDINOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Suyun KARIMOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Murodqosim ABDIYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Shavkat HASANOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Azamat PARDAYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Musa YULDASHEV – f.f.n., professor (O‘zbekiston); Dilfuza DJURAKULOVA – t.f.n., dotsent (O‘zbekiston);</p>	<p>Aftondil ERKINOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Qosimjon SODIQOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Hamidulla DADABOYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Ma‘rufjon YO‘LDOSHEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Jabbor ESHONQUL – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Muhabbat QURBONOVA – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Mardon BOLTAYEV – dotsent (O‘zbekiston); Ali AKAR – f.f.d., professor (Turkiya); Abdusalom ARVASH – f.f.d., professor (Turkiya); Funda TOPRAK – f.f.d., professor (Turkiya); Musa Shamil YUKSEL – f.f.d., professor (Turkiya); Temur KOJAO‘G‘LI – f.f.d., professor (AQSH); Hayrunnisa ALAN – f.f.d., professor (Turkiya); Varis CHAKAN – f.f.d., professor (Turkiya); Almaz ULVI – f.f.d., professor (Ozarbayjon). Dilshod XURSANOV – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Shahnoza XUSHMURODOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Dinara ISLAMOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Mas‘ul muharrir: PhD Zokir BAYNAZAROV (O‘zbekiston) Texnik xodim: Raxmatulla SHOKIROV (O‘zbekiston)</p>

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL RESEARCH”

ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Главный редактор:	Заместитель главного редактора:
Жулибой ЭЛТАЗАРОВ <i>д.ф.н., профессор (Узбекистан)</i>	Рохила РУЗМАНОВА <i>к.ф.н., доцент (Узбекистан)</i>
РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:	
<p>Рустам ХАЛМУРАДОВ – д.т.н., профессор, ректор Самаркандского государственного университета имени Ш.Рашидова (Узбекистан);</p> <p>Хаким ХУШВАКТОВ – д.ф.м.н., профессор, проректор по научной работе и инновациям Самаркандского государственного университета имени Ш.Рашидова (Узбекистан);</p> <p>Акмал АХАТОВ – д.т.н., профессор, проректор по международному сотрудничеству Самаркандского государственного университета имени Ш.Рашидова (Узбекистан);</p> <p>Муслихиддин МУХИДДИНОВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Ибодулла МИРЗАЕВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Шухрат СИРОЖИДДИНОВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Суюн КАРИМОВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Муродкасым АБДИЕВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Шавкат ХАСАНОВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Азамат ПАРДАЕВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Муса ЮЛДАШЕВ – к.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Дилфуза ДЖУРАКУЛОВА – к.и.н., доцент (Узбекистан);</p>	<p>Афтондил ЭРКИНОВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Касимжон СОДИКОВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Хамидулла ДАДАБОЕВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Маруфжан ЙУЛДОШЕВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Джаббар ЭШАНКУЛ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Мухаббат КУРБАНОВА – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Мардон БОЛТАЕВ – доцент (Узбекистан);</p> <p>Али АКАР – д.ф.н., профессор (Турция);</p> <p>Абдусалам АРВАШ – д.ф.н., профессор (Турция);</p> <p>Фунда ТОПРАК – д.ф.н., профессор (Турция);</p> <p>Муса Шамиль ЮКСЕЛЬ – д.ф.н., профессор (Турция);</p> <p>Темур КОДЖАОГЛУ – д.ф.н., профессор (США);</p> <p>Хайрунниса АЛАН – д.ф.н., профессор (Турция);</p> <p>Варис ЧАКАН – д.ф.н., профессор (Турция);</p> <p>Алмаз УЛЬВИ – д.ф.н., профессор (Азербайджан).</p> <p>Дилшод ХУРСАНОВ – PhD, доцент (Узбекистан);</p> <p>Шахноза ХУШМУРОДОВА – PhD, доцент (Узбекистан);</p> <p>Динара ИСЛАМОВА – PhD, доцент (Узбекистан);</p> <p>Ответственный редактор: PhD Зокир БАЙНАЗАРОВ (Узбекистан)</p> <p>Технический персонал: Рахматулла ШОКИРОВ (Узбекистан)</p>

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL RESEARCH”
ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSSEL DERGİSİ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Chief Editor:

Juliboy ELTAZAROV

Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan)

Deputy Chief Editor:

Rokhila RUZMANOVA

*Candi. of philol. scien., Associate Professor
(Uzbekistan)*

EDITORIAL TEAM:

Rustam KHALMURADOV – Doc. of technic. scien., Professor, Rector of Samarkand State University named after Sh.Rashidov (Uzbekistan);

Hakim KHUSHVAKTOV – Doc. of physic. and mathematic. scien., Professor, Vice-Rector for Research and Innovation, Samarkand State University named after Sh.Rashidov (Uzbekistan);

Akmal AKHATOV – Doc. of technic. scien., Professor, Vice-Rector for International Cooperation of Samarkand State University named after Sh.Rashidov (Uzbekistan);

Muslihiddin MUKHIDDINOV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Ibodulla MIRZAEV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Shukhrat SIROJIDDINOV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Suyun KARIMOV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Murodkasim ABDIEV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Shavkat KHASANOV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Azamat PARDAEV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Musa YULDASHEV – Candi. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Dilfuza DZHURAKULOVA – Candi. of hist. scien., Associate Professor (Uzbekistan);

Aftondil ERKINOV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Kasimjon SODIKOV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Khamidulla DADABOEV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Marufzhan YULDOSHEV – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Jabbar ESHANKUL – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Muhabbat KURBANOVA – Doc. of philol. scien., Professor (Uzbekistan);

Mardon BOLTAEV – Associate Professor (Uzbekistan);

Ali AKAR – Doc. of philol. scien., Professor (Türkiye);

Abdusalam ARVASH – Doc. of philol. scien., Professor (Türkiye);

Funda TOPRAK – Doc. of philol. scien., Professor (Türkiye);

Musa Shamil YUKSEL – Doc. of philol. scien., Professor (Türkiye);

Temur KOJA OGLU – Doc. of philol. scien., Professor (USA);

Hayrunnisa ALAN – Doc. of philol. scien., Professor (Türkiye);

Varis CHAKAN – Doc. of philol. scien., Professor (Türkiye);

Almaz ULVI – Doc. of philol. scien., Professor (Azerbaijan).

Dilshod KHURSANOV – PhD, assoc. prof. (Uzbekistan);

Shahnoza KHUSHMURODOVA – PhD, assoc. prof. (Uzbekistan);

Dinara ISLAMOVA – PhD, assoc. prof. (Uzbekistan);
Managing editor: **PhD Zokir BAYNAZAROV**
(Uzbekistan)

Technical staff: **Rakhmatulla SHOKIROV**
(Uzbekistan)

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL RESEARCH”
ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Baş Editör:

Baş Editör Yardımcısı:

Juliboy ELTAZAROV

*Filoloji Bilimleri Doktoru, Prof. Dr.
(Özbekistan)*

Rohila RUZMANOVA

Filoloji Bilimleri Adayı, Doç. Dr. (Özbekistan)

BİLİM KURULU:

Rustam HALMURADOV – Teknik bilimler doktoru, Prof. Dr., Ş.Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Rektörü (Özbekistan);

Hakim HUŞVAKTOV – Fizik ve matematik bilimleri doktoru, Prof. Dr., Ş.Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Araştırma ve İnovasyondan Sorumlu Rektör Yardımcısı (Özbekistan);

Akmal AHATOV – Teknik bilimler doktoru, Prof. Dr., Ş.Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Uluslararası İşbirliğinden Sorumlu Rektör Yardımcısı (Özbekistan);

Muslihiddin MUHİDDİNOV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

İbodulla MİRZAYEV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Şuhrat SİROCİDDİNOV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Suyun KARİMOV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Murodkasım ABDİYEV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Şavkat HASANOV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Azamat PARDAYEV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Musa YULDAŞEV – Filoloji bilimleri adayı, Prof. Dr. (Özbekistan);

Dilfuza CURAKULOVA – Tarih bilimleri adayı, Doç. Dr. (Özbekistan);

Aftondil ERKİNOV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Kasimcon SODİKOV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Hamidulla DADABOYEV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Marufcan YULDOŞEV – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Cabbar EŞANKUL – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Muhabbat KURBANOVA – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Özbekistan);

Mardon BOLTAYEV – Doç. Dr. (Özbekistan);

Ali AKAR – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Türkiye);

Abdusalam ARVAŞ – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Türkiye);

Funda TOPRAK – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Türkiye);

Musa Şamil YÜKSEL – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Türkiye);

Timur KOCAOĞLU – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (ABD);

Hayrunnisa ALAN – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Türkiye);

Varis ÇAKAN – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Türkiye);

Almaz ÜLVİ – Filoloji bilimleri doktoru, Prof. Dr. (Azerbaycan).

Dilşod HURSAVOV – PhD. Doç. (Özbekistan);

Şahnoza HUŞMURODOVA – PhD. Doç. (Özbekistan);

Dinara İSLAMOVA – PhD. Doç. (Özbekistan);

Sorumlu Editör: **PhD Zokir BAYNAZAROV**
(Özbekistan)

Teknik Personel: **Rahmatullah ŞOKİROV**
(Özbekistan)

MUNDARIJA | CONTENT | İÇERİK | СОДЕРЖАНИЕ

TURKIY TILLAR DIALEKTOLOGIYASI

Dr.Öğr.Gör. Emrah YILMAZ

TÜRK DİLİNİN DİYALEKTAL TÜRLERİNİN TASNİFİNDE KULLANILAN SÖZ BAŞI /*y- /ÜNSÜZÜNÜN DURUMU 8

Yusupova Orziboni Sunnatovna

ADABIY TIL VA BADIY ASAR TILI XUSUSIDA 21

TURKIY XALQLARNING IJTIMOYIY-MADANIY ALOQALARI TARIXI

Mahkamoy TURSUNOVA

SAMARQAND VA ISTANBUL UNIVERSITETLARI ORASIDA HAMKORLIK VA BIRDAMLIKNING TARIXIY ILDIZLARI HAQIDA..... 27

Мусо Юлдошев

ЕВРОПА МАДАНИЯТИНИНГ РИВОЖЛАНИШИДА ҚАДИМГИ ТУРКИЙ ХАЛҚЛАРНИНГ ТУТГАН ЎРНИ 34

QIYOSIY TILSHUNOSLIK VA ADABIYOTSHUNOSLIK

Латыпов Фарит Рафгатович

ЗАПАДНО-ПРАТЮРКСКИЙ СУБСТРАТ В ГЕТО-ФРАКИЙСКОМ ТЕКСТЕ ГТР-13, СОДЕРЖАЮЩЕМ ПАТРИОТИЧЕСКИЙ ПРИЗЫВ ПРОТИВ АГРЕССИИ РИМЛЯН, В СОПОСТАВЛЕНИИ С ЛЕКСИКОЙ ЛИТЕРАТУРНЫХ УЗБЕКСКОГО И КАЗАНСКО-ТЮРКСКОГО ЯЗЫКОВ 39

Salohiy Dilorom Isomiddin-kızı, Mamatkulov Pulat

NİZAMİ VE ZAHİRİDDİN MUHAMMED BABUR'UN EDEBİ-ESTETİK İLKELERİ..... 48

TURK DUNYOSI TADQIQOTLARI

Sayalı Cəfərova

MUSA CƏLİL TATAR ƏDƏBİYYATININ GÖRKƏMLİ NÜMAYƏNDƏSİ KİMİ..... 53

Ruzmanova Roxila

TURK TILIDA YARATILGAN LUG‘ATLAR TAJRIBASIDAN 58

Kaliev N.Sh., Zhalalova A.M., PhD T.Zhurgenov

VERBALIZATION OF THE "WORLD" CONCEPTOSPHERE IN THE LANGUAGE WORLDVIEW OF THE SUMERIAN AND ANCIENT TURKIC PEOPLES 72

Aynur Cəfərova

QƏDİM QIRĞIZ DASTANI OLAN “MANAS” DASTANINDA İŞLƏNƏN SAİT VƏ SAMİT FONEMLƏRİ..... 80

Axmad XASANOV

BADIY ASARDA TERMIN QO‘LLASH ZARURATI 85

Shokirov Raxmatulla Shavka o‘g‘li

TOPONIMLARNI O‘RGANISHDA ZAMONAVIY KOMPYUTER TEXNOLOGIYALARI-DAN SAMARALI FOYDALANISH 92

AZIZ MUSHTARIY!

Davlatimiz tomonidan olib borilayotgan ijtimoiy-ma'rifiy, ilm-u fanni rivojlantirishga qaratilgan siyosat, Turkiy Davlatlar Tashkilotining Samarqandda o'tkazilgan sammitida ko'zda tutilgan o'zaro aloqalarni jadallashtirish bo'yicha ishlab chiqilgan dastur va loyihalarni amalga oshirish hamda turkologiya sohasida olib borilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarini muvofiqlashtirish va yoritish maqsadida Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universitetida “Turkologik tadqiqotlar” xalqaro jurnali ta'sis etildi. Jurnal turkiy til va shevalar, Markaziy Osiyo turkiy xalqlari lisoniy va adabiy aloqalari tarixi, ijtimoiy-madaniy sohalarda amalga oshirilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarining natijalarini e'lon qilishga mo'ljallangan. Jurnalda muharrir minbari, tadqiqotlar, ilmiy axborot, taqriz va e'tirof, ilmiy anjuman, yosh tadqiqotchi, xotira, yubilyarlarimiz kabi ruknlar mavjud. O'zbek, turk, rus, ingliz va barcha turkiy tillarda yozilgan maqolalar qabul qilinadi.

TAHRIRIYAT

DEAR READER!

In order to implement programs and projects developed to accelerate the relationship envisaged at the summit of the Organization of Turkic States held in Samarkand, as well as to coordinate and highlight the research work carried out in the field of Turkic studies, the International Journal, Samarkand State University named after Sharof Rashidov, “Turkological Studies” passed the state registration. The journal is intended to publish the results of scientific research in the field of Turkic languages and dialects, the history of linguistic and literary relations of the Turkic peoples of Central Asia, the socio-cultural field. There are such headings as a young researcher, memory and our anniversaries. Articles written in Uzbek, Turkish, Russian, English and all Turkic languages are accepted.

EDITORIAL BOARD

SEVGİLİ OKUYUCU!

Özbekistan Cumhuriyeti devletinin sosyal-eğitimsel ve bilimsel gelişme politikasının başarılı şekilde uygulanmasına yardımcı olmak amacıyla, Semerkant'ta düzenlenen Türk Devletleri Teşkilatının zirvesinde öngörülen karşılıklı ilişkilerin hızlandırılması için geliştirilen program ve projeleri uygulamak, bilimsel çalışmaları koordine etmek, Türkoloji alanında yürütülen araştırma çalışmaları Semerkant Devlet Üniversitesi, uluslararası “Türkoloji Araştırmaları” dergisini tescil etmiştir. Dergi, Türk dili ve lehçeleri, Orta Asya Türk topluluklarının dil ve edebiyat ilişkileri tarihi, sosyo-kültürel alanlardaki bilimsel ve araştırma çalışmalarının sonuçlarını yayınlamayı amaçlamaktadır. Dergimizde editör kürsüsü, araştırma, bilim dünyasından, inceleme ve tanıma, bilimsel konferans, genç araştırmacı, hatıra, yıldönümleri gibi sütunlar yer almaktadır. Özbekçe, Türkçe, Rusça, İngilizce ve tüm Türk lehçelerinde yazılmış makaleler kabul edilmektedir.

YAYIN KURULU

УВАЖАЕМЫЙ ЧИТАТЕЛЬ!

В целях реализации программ и проектов, разработанных для ускорения взаимоотношений, предусмотренных на состоявшемся в Самарканде саммите Организация Тюркских Государств, а также координации и освещения научно-исследовательской работы, проводимой в области тюркологии, Международный журнал, Самаркандского государственного университета имени Шарофа Рашидова, «Тюркологические исследования» прошел государственную регистрацию. Журнал предназначен для публикации результатов научно-исследовательских работ в области тюркских языков и диалектов, истории языковых и литературных связей тюркских народов Средней Азии, социокультурной области. В журнале есть такие рубрики, как подиум редактора, исследования, научная информация, рецензия и признание, научная конференция, молодой исследователь, память, юбилей. Принимаются статьи, написанные на узбекском, турецком, русском, английском и всех тюркских языках.

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИИ

TURKIY XALQLARNING IJTIMOIIY-MADANIY ALOQALARI TARIXI

SAMARQAND VA ISTANBUL UNIVERSITETLARI ORASIDA HAMKORLIK VA BIRDAMLIKNING TARIXIY ILDIZLARI HAQIDA

Mahkamoy TURSUNOVA

filologiya fanlari nomzodi,

SamDU professori, Samarqand

E-mail: tursunovamahkamoy557@gmail.com

Annotatsiya: Samarqand va Istanbul ta’lim tizimi tarixining XIV-XIX asrlardagi turli bosqichlari ilmiy, ta’limiy aloqalarda turk va turonzaminda faoliyat olib borgan mashhur allomalarning tutgan o’rni. Ikki davlat o’rtasidagi ilmiy aloqalarda muhim vosita hisoblangan turli ilmlarga oid noyob kitoblarning ahamiyati Samarqand davlat universiteti va Istanbul universitetlari o’rtasidagi ilmiy hamkorlik va aloqalarning bugungi kundagi ahamiyati. Ayniqsa, Amir Temur va temiriylar davrida siyosiy-iqtisodiy aloqalar bilan bir qatorda madaniy-ma’rifiy, ijtimoiy, ilmiy va diniy aloqalar mustahkam ahamiyat kasb etgan. Bunda temuriylardan bo’lgan shoh va olim Mirzo Ulug’bekning Madrasayi Oliyasi muhim o’rin tutadi. Temur davlati sarhadlarida yetishib chiqqan Mavlona Jamoliddin Ahmad al-Xorazmiy, Shahobiddin ibn Muhammad Damashqiy ibn Arabshoh kabi olimlarning faoliyati Turkiya bilan bog’liq bo’lsa, Qozizoda Rumiyning ilmiy faoliyati ilmiy aloqalarni rivojlantirgan. Bursada tug’ilib voyaga yetgan Rumi ilm istab Samarqandga keladi. Bu yerdagi madrasalarda tahsil olib, mudarrislik qiladi. Shuningdek Ali Qushchi ham Samarqanddagi “Ulug’bek akademiyasi”ning yuksalishiga, Uning Turkiyaga qadar kengayishiga muhim hissa qo’shgan. XIX asr oxiri XX asr boshlarida ham ko’pgina o’zbek ziyolilari Turkiyada tahsil olgan va mamlakatlarimiz o’rtasidagi ilmiy aloqalarni mustahkamlashga hissa qo’shgan

Kalit so’zlar: Turkiya, Istanbul, Samarqand, Bursa, Rumi, Ulug’bek, Ali Qushchi, madrasa, mudarris, Madrasayi Oliya, Ulug’bek akademiyasi, ilmiy aloqalar, ustoz-shogird.

СОТРУДНИЧЕСТВО УНИВЕРСИТЕТОВ САМАРКАНДА И СТАМБУЛА ОБ ИСТОРИЧЕСКИХ КОРНЯХ СОЛИДАРНОСТИ

Аннотация: На разных этапах истории систем образования Самарканда и Стамбула в XIV-XIX веках родились известные ученые, занимавшиеся научными и образовательными связями в турецкое и туранское время. Важность уникальных книг по различным наукам, которые являются важным инструментом в научных отношениях между двумя странами Самаркандский научный университет и Стамбульский университет. Важность научного сотрудничества и отношений сегодня. Особенно в период правления Амира Темура и Темиридов наряду с политико-экономическими связями большое значение приобрели культурно-просветительские, социальные, научные и религиозные связи. Важное место в этом занимает медресе Олия Мирзо Улугбека, царя и ученого Тимуридов. С Турцией связана деятельность таких учёных, как Маулана Джамалуддин Ахмад аль-Хорезми, Шахабуддин ибн Мухаммад Дамашки ибн Арабшах, выросших в границах государства Тимура, а научная деятельность Газизады Руми развивала научные связи. Руми родился и вырос в Бурсе и приехал в Самарканд в поисках знаний. Он учится здесь в медресе и работает учителем. Также Али Кушчи внес важный вклад в развитие «Академии

Улугбека» в Самарканде и ее расширение в Турцию. В конце XIX - начале XX веков многие узбекские интеллектуалы учились в Турции и внесли свой вклад в укрепление научных связей между нашими странами.

Ключевые слова: Турция, Стамбул, Самарканд, Бурса, Руми, Улугбек, Али Кушчи, медресе, мударрис, медресе Олия, Академия Улугбека, научные связи, преподаватель-ученик.

COOPERATION OF SAMARKAND AND ISTANBUL UNIVERSITIES ON THE HISTORICAL ROOTS OF SOLIDARITY

Abstract: Various stages of the history of the educational system of Samarkand and Istanbul in the 14th-19th centuries, the role of the famous scholars who worked in the Turkish and Turkish era in scientific and educational relations. The importance of unique books on various sciences, which are considered an important tool in scientific relations between the two countries, the importance of scientific cooperation and relations between Samarkand State University and Istanbul University today. Especially during the period of Amir Temur and Temirids, along with political-economic relations, cultural-educational, social, scientific and religious relations gained strong importance. The Madrasai Oliya of Mirzo Ulugbek, a Timurid king and scholar, occupies an important place here. The activities of such scholars as Maulana Jamaluddin Ahmad al-Khorazmi, Shahabuddin ibn Muhammad Damashqi ibn Arabshah, who grew up in the border places of the Timur state, are related to Turkey, while the scientific activities of Kazizada Rumi developed scientific relations. Rumi born and raised in Bursa, came to Samarkand in search of knowledge. He studies in madrasahs here and works as a teacher. Also, Ali Kushchi made an important contribution to the growth of the "Ulugbek Academy" in Samarkand and its expansion to Turkey. At the end of the 19th century and at the beginning of the 20th century, many Uzbek intellectuals studied in Turkey and contributed their work to the strengthening of scientific relations between our countries.

Keywords: Turkey, Istanbul, Samarkand, Bursa, Rumi, Ulugbek, Ali Kushchi, madrasa, mudarris, Madrasay Oliya, Ulugbek Academy, scientific relations, teacher-student.

Jahonda insoniyat taraqqiyotining turli bosqichlarida sarhad bilmas ilm-fanning jamiyatdagi oʻrni hal qiluvchi ahamiyatga ega boʻlib kelgan. Bu qadim moziyning inkor etib boʻlmas haqiqatidir. Bu haqiqatni teran anglagan har qanday hukmdor ilm-maʼrifatni qadrlash bilan bir qatorda, mamlakatni boshqarishning ustuvor qonunini belgilovchi maʼlum maskanlarini barpo etishdan boshlaganlar.

Dunyo ilm-fani va tamadduni rivojiga asosiy turtki bergan, ziyo maskanlari boʻlgan madrasalar Sharq mamlakatlari qatori bizning yurtimizda ham islom dini va madaniyatining hosilasi sifatida maydonga kela boshlagan.

Madrasalar ilm-maʼrifat maskani sifatida faoliyat olib borar ekan, ularning ilmiy salohiyatini koʻtarish, qomusiy ilm sohiblarini bu dargohlarga jalb etish ham muhim masalalardan biri hisoblangan. Shu oʻrinda, buyuk sohibqiron Amir Temurning bu boradagi katta tajribasi oʻz davrida katta ahamiyatga ega boʻlgan. U qator mamlakatlarda boʻlar ekan, ilm-fan bilan shugʻullanuvchi olimu fozillarga eʼtibor qaratgan va ularning ayrimlarini Samarqandga toʻplagan.

Ularga hurmat-ehtiroim ko‘rsatib, katta miqdorda maosh belgilagan, o‘z sohalari bilan shug‘ullanishlari uchun imkoniyatlar yaratib bergan.

Yuqoridagi fikrni muarrix Ibn Arabshoh quyidagi ma‘lumot bilan yana bir bor tasdiqlar ekan, “Temur har bir foydali jonni yig‘ib, nimaiki narsa bo‘lsa sarasini Samarqandga keltirdi. Natijada Samarqandda har ajib fan ahli namoyandasidan va san‘atlar g‘aroyib uslubidan fazilati peshonasidan nishona bo‘lib, o‘z tengqurlaridan ustun turgan o‘z sohasida alloma kishilar yig‘ilgan edi”¹ -deydi. Sohibqironning bu ma‘rifiy ezgu ishlariga o‘zga yurt olimlari jumladan Turkiyadan ham qator olimlar Samarqand ilmiy maktabini rivojlantirishga o‘z hissalarini qo‘shganlar. Ayniqsa, buyuk olim Mirzo Ulug‘bekning Samarqandda hukmronligi davrida olib borilgan ilmiy, ma‘rifiy ishlar ko‘lami yanada yorqinroq ko‘zga tashlana boshladi.

Ayni shu davrlarda Turkiyaning markaziy shaharlarida, xususan Istanbulda ham 400 ga yaqin masjid, ibodatxona, saroylar mavjud bo‘lgan va faoliyat olib borgan.

Ma‘lumki, musulmon Sharqida diniy ilmlarning chuqur o‘rganilishi, xususan Qur‘oni Karim va muborak hadislar tili bo‘lgan arab tili grammatikasini, mantiq, shariat fiqihini, adabiyot, tarix ilmini bilmay turib, jome‘ masjidlarida bo‘lib o‘tadigan diniy marosimlarda faoliyat olib bora olmas edilar. Shu bois, diniy va dunyoviy ilmlarni o‘rganishga bo‘lgan ehtiyoj qator ilm dargohlari madrasalarning barpo bo‘lishiga olib keldi. Ushbu madrasalar asosan, qator masjid va diniy muassasalar uchun diniy ulamolarni, Qur‘oni Karimni qiroat bilan o‘qiydigan voizlarni, Hadisi Shariflarni tafsir qiluvchi muarrixlar yetishtirib berish uchun xizmat qilgan va shuhrat qozongan. Shuning barobarida, dunyoviy ilmlar ham chuqur o‘rganilganligi haqidagi ma‘lumotlar ham bor. Shu o‘rinda, Istanbuldagi Voizin madrasasida o‘rganilgan diniy va dunyoviy ilmlar, 1914-yilda isloh qilingan Nizomnomaga ko‘ra, o‘quv dasturiga 31 ta fan kiritilganligi fikrimizni tasdiqlaydi. Ushbu diniy va dunyoviy ilmlarning o‘quv dasturiga kiritilishi tasodifiy bo‘lmay, balki aksar fanlar asrlar davomida Turkiyaning mashhur madrasalarida o‘rganilgan va ilm-ma‘rifatning rivojlanishi uchun samarali xizmat qilgan.

Shuning barobarida, har bir madrasa o‘z ta‘lim tizimi mavqeyini ko‘tarish, ilmiy salohiyatini oshirish maqsadida olimu-fozil bo‘lgan mudarrisarlarni tanlab olishga intilganlar.

Tabiiki, bunday hol qator madrasalar barpo etilgan turon zaminda, xususan Samarqandda ham mavjud edi. Natijada turli mamlakatlardan Samarqandga ilm sohiblari to‘plana boshladi. Ayrim olimu-fuzalolar Turkiyaning markaziy shaharlariga qarab yo‘l olganlar. Eng muhimi, ilm sohiblari qaysi yurtda bo‘lmasin, o‘zlari bilan o‘sha yurtda o‘zlashtirgan ilmiy zaxiralarini muqim to‘xtab, faoliyat olib borgan hududda namoyon etgan va ilmiy aloqalarni tiklashga o‘z hissalarini qo‘shganlar.

Turkiya bilan ilmiy aloqalar xususan Amir Temur hayotligidayoq yo‘lga qo‘yilgan bo‘lib, ushbu aloqalarni shahzoda Muhammad Sulton barpo etgan madrasasida faoliyat olib borgan bosh mudarris Mavlona Jamoliddin Ahmad al-Xorazmiy misolida ko‘rishimiz mumkin. U dastlab madrasaning muassisi bo‘lib, o‘z navbatida Muhammadning imomi sifatida ham faoliyat olib borgan. Muhammad Sulton vafotidan so‘ng Turkiyaning Bursa shahriga yo‘l oladi va o‘z faoliyatini u yerda ham davom ettiradi. 1428-yilda o‘sha yerda vafot etadi. Yoki Amir Temur davrida shuhrat qozongan mashhur tarixchi, tarjimon Shahobiddin ibn Muhammad Damashqiy ibn Arabshohning ham taqdiri bevosita Turkiya bilan bogliqdir. U 1401-1408-yillarda Samarqandda bo‘lib, Idigu Temur madrasasining taniqli olimlaridan Sayidsharif Jurjoniy va Shamsiddin Muhammad Jazariylardan turli ilmlarni o‘rganadi. U arab, fors va turkiy tillarni mukammal

¹ Ibn Arabshoh. “Ajoyib al-mahdur fi tarixi Taymur”. –T.: Mehnat, 1992. 87-bet.

bilganligi tufayli, ko‘pgina asarlarni turk tiliga tarjima qiladi. Uning 1437-yilda arab tilidan turk tiliga tarjima qilgan “Ajoyib ul-makdur fi tarixi Taymur” asari unga katta shuhrat keltiradi. Bu asar Amir Temur tarixini o‘rganishda hozir ham qimmatli manba hisoblanadi.

Hayotining so‘nggi yillarida Turkiyaga safar qiladi va o‘sha yerda vafot etadi.

Turkiya bilan Samarqandning ilmiy-ta‘limiy aloqalarida taniqli qomusiy olim Qozizoda Rumiyning hizmatlari beqiyosdir. Uning asl ismi Salohiddin Muso ibn Muhammad ibn Mahmud Qozizodayi Rumiyl asl Turkiyalik bo‘lib, Samarqandga ilm istab kelgan. U 1360-yilda Turkiyaning Bursa shahrida tug‘ilgan. Dastlabki ta‘limni o‘sha yerda oladi va ilmiy kamolotga yetgach, taxminan 1405-yilda 40-45 yoshlarida Samarqandga keladi va Samarqandlik buyuk olim Sayyidsharif Jurjoniyan xususiy ta‘lim oladi. Keyinchalik, olim sifatida Mirzo Ulug‘bek madrasayi oliyasida mudarris sifatida o‘z faoliyatini boshlaydi. Shuningdek, madrasaning nufuzli xodimi sifatida ayrim tashkiliy masalalarga ham rahbarlik qiladi. Uning Samarqandga kelib, Mirzo Ulug‘bek madrasasida tahsil olgan balxlik talaba Shamsiddin Muhammad nomiga 838-yil rajab oyining o‘rtalari (1435-yil fevral oyi o‘rtalariga to‘g‘ri keladi) berilgan shahodatnoma (sanad) ning Qozizoda Rumiyl imzosi va ruxsati berilganligining o‘zi ham uning madrasada yuksak martabaga ega ekanligini tasdiqlaydi.²

U olim va mudarris sifatida talabalar uchun astronomiya va matematikaga doir qator ilmiy va uslubiy asarlar yaratadi. Ayniqsa, uning “Muxtasar fil hisob” yoki “Ar-risolat is salohiya fil hisobiya” (Arifmetikaga doir muxtasar risola) darsliklari Bursada (Turkiya) 1382-1383-yillarda³ fors-tojik tilida yozilgan bo‘lib, bu kitob Turkiyada ham, Samarqand madrasalari uchun ham darslik-qo‘llanma vazifasini bajargan. Yoki 1411-1412-yillarda Samarqandda yozilgan olimning “Al mulahas fil hay‘at” asari (Hay‘at ilmi haqida muxtasar asar) faqat Samarqand madrasalarida emas, balki Rum (Turkiya) madrasalarida ham darslik sifatida foydalanilgan.

Olim ilmiy faoliyat olib borish bilan bir qatorda, iqtidorli yoshlarga ustozlik qilib, o‘z ilmidan bahramand qilgan. Shunday shogirdlaridan biri, Fayxulloh ibn Abu Yazid al Shirvoniydir. U dastlab Samarqandda Mirzo Ulug‘bek madrasasida tahsil olish bilan bir qatorda Qozizoda Rumiyan ham xususiy ilmlar o‘rganadi. Keyinchalik esa, o‘z faoliyatini Turkiyada davom ettiradi⁴. Bilim olami tarixida unutilmas nom qoldirgan. Alovuddin Ali ibn Muhammad Qushchi 1402-yilda Samarqandda tug‘ilgan bo‘lib, dastlab Mirzo Ulug‘bek madrasayi oliyasida tahsil olgan. Keyinchalik mudarris va rasadxonaning yetakchi ilmiy xodimi sifatida qator ilmiy asarlarini yaratdi. Mirzo Ulug‘bekning sodiq shogirdi sifatida uning ilmiy ishlarini davom ettirdi. Hayotining so‘nggi yillarida Mirzo Ulug‘bekning vafotidan so‘ng, 1470-yilda taqdir uni Turkiya bilan bog‘ladi. Xalq orasida tarqalgan ma‘lumotlarga ko‘ra, ustozining kutubxonasidagi noyob kitoblarni ham o‘zi bilan olib ketganligi haqida taxminlar bor. U Istanbulda ham o‘z ilmiy faoliyatini davom ettiradi va qator ilmiy asarlar yaratadi. U 1474-yilda Turkiyada vafot etgan.

Yuqoridagi ma‘lumotdan ko‘rinadiki, ikki davlat o‘rtasidagi ilmiy, ma‘rifiy, madaniy aloqalar bir necha asrlardan buyon davom etib kelgan. Shuningdek, har ikki davlatning aloqalari har sohada bir-birini to‘ldirib borgan va o‘zaro ijobiy ta‘sirini namoyon etgan. Tabiiyki, bu ilmiy aloqalar ayrim davrlarga kelib, ijtimoiy-siyosiy o‘zgarishlar sabab, bir muncha vaqt to‘xtab qolgan. Ammo ilmiy aloqalarni o‘zaro bog‘lab turadigan eng asosiy vosita - bu noyob qo‘lyozma

² Qarang. Osmanli devleti ve medeniyeti tarixi. 2 jild. – Istanbul, 1998. 366-368-bet.

³ Mahkamoy Tursunova. Samarqand madrasalari. Monografiya. – Toshkent. Fan, 2019. 73-bet.

⁴ Qarang. Valixojayev B. Samarqandda oliy ta‘lim madrasayi oliya-universitet tarixidan lavhalar. – Samarqand: A.Qodiriy, 2001. 96-bet.

kitoblar ekanligini alohida e'tirof etmoq lozim. Bu fikrni tasdiqlovchi ma'lumotlar mavjud bo'lib, quyidagi misollar shular jumlasidandir.

Dunyoda shunday siymolar borki, ularning yaratgan bebaho asarlari ellarni ellarga, tillarni tillarga bog'laydigan qudratli kuchga egadir. Turk adabiyoti tarixida Jaloliddin Rumi, Yunus Emro, Hoji Bektoshi Vali kabi shoirlarning fors-tojik tilida aruz vaznida yozgan she'ri turon zaminda qanchalik mashhur bo'lgan bo'lsa, Lutfiy, Atoiy, Alisher Navoiy, Bobur va boshqa turkiyzabon shoirlarning adabiy merosi Turkiyada ham sevib o'qilgan va ilmiy jihatdan tadqiq qilingan va asarlari hattotlar tomonidan ko'chirilib o'quvchilarga taqdim etilgan. Eng muhimi, ikki mamlakat o'rtasidagi kitob bilan bog'liq aloqalar muhim ma'rifiy taraqqiyot vositasi sifatida katta ahamiyatga ega hisoblangan.

Ayniqsa, mohir hattotlar tomonidan ko'chirilgan va ularni bezaklar bilan ziynatlangan noyob kitoblar moliyaviy badavlat kishilar tomonidan yoki podshohlar tomonidan amalga oshirilgan bo'lib, sovg'a sifatida turli mamlakatlarga jo'natilgan. Natijada, turli kutubxonalarda, xususan saltanat va mashhur siymolarning shaxsiy kutubxonalarida, qisman madrasa kutubxonalarida saqlangan bo'lib, ulardan talabalar foydalangan.

Ayniqsa, saltanat kutubxonalarini boyitish uchun turli mamlakatlardan keltirilgan yoki olib ketilgan kitob, noyob xazina hisoblangan. Temuriy shahzodalardan Mirzo Ulug'bek, Boysung'ur Mirzo, Iskandar Mirzo, Ibrohim Mirzo, Husayn Bayqarolarning boy kutubxonalarida Sharq allomalarining asarlari bilan bir qatorda turk olimlarining ham noyob asarlari saqlanganligi haqidagi ma'lumotlar mavjud. Yoki, aksincha turk sultonlarining mashhur kutubxonalarida Sharq qo'lyozmalari orasida Samarqand mudarrisleri va olimlar asarlari borligiga ishonchimiz komil. Bu asarlarning ayrimlari turk olimlari tomonidan ilmiy tadqiq etilgan va chop qilingan.

Eng muhimi, kitoblar qaysi kutubxonada saqlanmasin, ular insoniyatni ilm-ma'rifatdan xabardor qilishda beminnat xazina hisoblangan va hisoblanmoqda. Turkiya ta'lim tizimi tarixiga nazar solar ekanmiz, u yerda ham xuddi Turkiston o'lkasida bo'lib turgan ijtimoiy-siyosiy o'zgarishlar bo'lib turganligini ko'ramiz. Ilm-marifat va temuriylar davriga kelib qay darajada yuksalgan bo'lsa, Turkiyada ham 1453-yilda Usmonli turk saltanatiga aylantirilgandan so'ng, har sohada jiddiy ijobiy o'zgarishlar vujudga kelganini ko'ramiz. Bu davrga kelib mamlakat musulmon o'lkasi sifatida e'tirof etilgan va qator bunyodkorlik ishlari amalga oshirilgan. O'rta asrlarga kelib 500 ga yaqin masjid, madrasalar, ibodatxonalar muhtasham saroylar bunyod etilgan. Sulaymoniya, Ahmadiya, Salimiya masjidlari, Al-sofiya ibodatxonalar shular jumlasidandir.

Oliy ta'lim muassasasiga ham 1453-yilda asos solingan bo'lib, oliy musulmon maktabi (madrasasi sifatida) o'z faoliyatini 1920-yilga qadar davom ettirgan. Bunday jiddiy razm solinsa, oliy musulmon maktabi Mirzo Ulug'bekning madrasayi oliyalariga salkam tengdosh bo'lib, asosiy ilmiy, ta'limiy aloqalarning rivojlanishi aynan shu davrga to'g'ri keladi. Mazkur oliy musulmon maktabi o'z faoliyatini 1920-yilgacha davom ettirgan. Shu o'rinda, 1918-yil 12-may kuni Toshkentda birinchi marta musulmon xalq dorilfununi ochilganini Turkiyadagi oliy musulmon maktabiga qiyoslaydigan bo'lsak, o'zaro o'xshashlik, mushtaraklik bordek ko'rinadi. Turkiyadagi bu oliy musulmon maktabi 1923-yil qaytadan isloh qilinib tashkil etiladi. 1933, 1946-yillarda esa, mashhur dunyoviy o'quv yurti Universitetga aylantirilgan. Turkiyadagi ta'lim borasidagi jiddiy ijobiy o'zgarishlar, Turkiston o'lkasi yoshlarining diqqat e'tiborini torta boshladi. Ayniqsa, ilmiy, ma'rifiy aloqalarga bo'lgan intilish XIX asrning oxiri XX asrning boshlarida yanada ko'zga tashlana boshladi.

O'sha davr yoshlarida, dunyoni ko'rish, o'zga yurtlar turmush tarzi, ma'rifatiga qiziqish ishtiyogi kuchli bo'lgan. Ayniqsa, Turkiya ilm-ma'rifati kopchilik yoshlarning diqqat-markazida

bo‘lib, ular bilan tanishish, ilm olish orqali eng ilg‘or tomonlarini o‘z yurtlarida tadbqiq etish orzusida bo‘lganlar. Yoshlardagi bu intilishni teran anglagan Buxoro marifatparvarlari 1910-yilda “Shirkati Buxoroi Shariy”, “Tarbiyati atfol” kabi jamiyatlarni tuzadilar va bir guruh yoshlarni Turkiyaga o‘qishga yuboradilar. Bu haqda yozuvchi Sadriiddin Ayniy o‘sha davrda amalga oshirilgan ushbu xayrli tadbqiq haqida quyidagi ma‘lumotni keltiradi: “Jamiyatning birinchi maqsadi Istanbulga o‘quvchilar yubormoq chorasiga kirishmoq edi. Maorif uchun jamiyatning sirini ochmasdan e‘timod qilish taraqqiyparvarlardan iona toplar edi. Jamiyatning ijtiqodi soyasida bir qancha talaba Istanbulga yuborildi”⁵. Darhaqiqat, bu xayrli tadbqiq amalga oshirilib, talabalar Istanbulga o‘qishga yuborilgan. Ular Istanbuldagi nufuzli oliygohlarda tahsil ola boshlagan. Talabalarning u yerda tahsil olishlarini moddiy jihatdan ta‘minlab turish maqsadida Buxorodagi “Tarbiyati atfol” jamiyatining Turkiyadagi sho‘basi ham faoliyat olib borgan. Sho‘baning saqlanib qolgan hujjatida qayd etilishicha dastlab 30 talabaga moddiy yordam berilganligi haqidagi ma‘lumot keltirilgan. Nazarimizda ana shu jamiyatning tashabbusi bilan Abdurauf Fitrat 1909-yilda buxorolik hamshaharlari aka uka Usmonxo‘ja va Atoho‘ja Po‘latxo‘jayev hamda Mazhar Maxzum Burxon Maxzum o‘g‘li va Muqimbek bilan Istanbulga o‘qishga boradi va “Dorilmuallimin”da tahsil oladi. Ular orasida Abdurauf Fitrat boshqa talabalardan farqli o‘laroq, tahsil olish bilan bir qatorda Istanbulda faoliyat olib borayotgan “Dorilvoizin” madrasasida mudarris sifatida dars beradi. Mashg‘ulotlar jarayonida u talabalarga fors-tojik, o‘zbek adabiyoti vakillarining ijodi, asarlari, xususida ma‘ruzalar o‘qiydi. Shuning barobarida arab tili grammatikasiga doir mashg‘ulotlarni ham olib boradi. Natijada u turk olimlari ichida katta hurmat va e‘tiborga sazovor bo‘lgan. Diqqatga sazovor tomoni shundaki, Turkiyadagi “Dorilvoizin” madrasasi o‘quv dasturiga kiritilgan diniy ilmlar bilan bir qatorda dunyoviy ilmlarning o‘rgatilishi, asosan usmonli turk davlati tarixi, turk adabiyoti, voizlik san‘atining o‘rganilishi tabiiyki, turkistonlik talabalarning ham diqqat- e‘tiborini tortgan. Shu bois, yurtimizdan tahsil olish uchun borgan talabalar Turkiya madrasalarida o‘rganilgan ilmlar bilan qiziqqan bo‘lishlari mumkin.

Yuqoridagi ma‘lumotlardan ko‘rinadiki, “Dorilmuallimin” talabalari bilan o‘sha davrda faoliyat olib borgan “Dorilvoizin” madrasasi talabalari o‘rtasida o‘zaro ilmiy hamkorlik, bahs-munozaralar bo‘lib turganligi yuqoridagi fikrni tasdiqlaydi. Bundan tashqari, Turkiston o‘lkasining boshqa hududlaridan ham Istanbul, Turkiyaning boshqa shaharlaridagi Universitetlarida tahsil olgan talabalar ko‘pchilikni tashkil etgan. Masalan, Qo‘qondan Hamza Hakimzoda Niyoziy, Buxorodan bir guruh yoshlar, Toshkentdan G‘ozi Olim Yunusovlar shular jumlasidandir.

Istanbulda tahsil olayotgan talabalarning o‘zaro moddiy-ma‘naviy hamkorlik uyushmasi vazifasini bajargan “Buxoro Tamimi” (umumiy maorif) jamiyati sho‘basini Istanbulda tuzishda Abdurauf Fitratning faol ishtiroki ham Turkiya muhiti unga katta ta‘sir ko‘rsatganligini isbotlaydi. U faqat siyosat bilan shug‘ullanib qolmay, badiiy ijod bilan ham mashg‘ul bo‘ladi. Uning 1909-yilda “Munozara” (Hindistonda bir farangi ila buxoroli mudarrisning bir necha masalalar ham usuli jadida xususida qilg‘on munozarasi) nomli asarining Istanbulda chop etilishi tasodifiy hol bo‘lmay, balki muhim ma‘rifiy ahamiyatga egadir.

Turkiyada tahsil olgan talabalar o‘z yurtlariga qaytar ekan, katta orzu o‘ylar bilan u yerda o‘rgangan ilmlarini Turkistonda barpo etilgan ilm dargohlarida davom ettirishga harakat qiladilar. Ayniqsa, 1927-yilda Samarqandda ochilgan Pedakademiya tom ma‘noda Mirzo Ulug‘bek madrasai oliyaning vorisi sifatida o‘z faoliyatini boshlaydi. Bu ilm dargohining ilk mudarrisleri chet ellarda taqsil olgan (Abdurauf Fitrat Turkiyada, G‘ozi Olim Yunusov Turkiya va Al-azhar

⁵ Sadriiddin Ayniy. Asarlar, 8 jildlik, 1-jild. – Toshkent: Fan, 1963. 233-bet.

madrasasida, Po‘lat Soliyev Nizomiya Muhammadiya) ziyolilar bo‘lib yangicha qarash va g‘oyalarni targ‘ib qilishga harakat qiladilar. Talabalar uchun chet elda orttirilgan tajribaga tayanib darslik va o‘quv qo‘llanmalar yaratadilar.

Bir so‘z bilan aytganda, Samarqand va Istanbul Universitetlari orasida hamkorlik va birdamlik ildizlari mustahkam bo‘lib, bu mavzuga doir misollarni ko‘plab keltirish mumkin. Eng muhimi, bu mavzuning o‘rganilishi ning o‘zi, jiddiy tadqiqot sifatida qimmatlidir. Chunki, dunyoviy va diniy ilmlarning Sharq mamlakatlarida o‘rganilishi, bevosita ilm-ma‘rifatning rivojlanishiga asosiy sabab sifatida e‘tirof etiladi.

Bu haqiqatni tan olgan nemis olimi Zingfrid Xenko o‘zining “Arab quyoshi g‘arbga ziyo sohadini” nomli asarining “Madrasalarga qaytayotgan xalq” deb nomlangan bobida Sharq bilan G‘arbni o‘zaro qiyoslar ekan quyidagi ma‘lumotni keltiradi: Unda aytilishicha, G‘arb mamlakatlari aholisining 95 % savodsizligi, Ovrupalik buyuk qirol Karl qarigan chog‘ida o‘qish va yozishni qiynalib o‘rganayotganligini misol tariqasida keltiradi. Shuningdek, hatto ibodatxonalardagi rohiblarning qalam tutishni bilmasliklarini o‘kinch bilan bayon etadi.⁶

Bu ma‘lumot muhim tarixiy haqiqat bo‘lib, Sharq madrasalarining ta‘limiy-ma‘rifiy faoliyatiga berilgan yuksak bahodir.

Iqtiboslar/Сноски/References/Кайнаklar:

1. Ahmedov.B. Ulug‘bek (Mashhur kishilar hayotidan). –Toshkent, 1989.
2. Бартольд В.В. Улугбек и его время. Т. II часть 2. – Москва, 1964.
3. Valixo‘jayevB. Samarqandda oliy talim madrasayi oliya-universitet tarixidan lavhalar. – Samarqand: A. Qodiriy nomidagi xalq merosi nashriyoti, 2001.
4. Dolimov U. Milliy uyg‘onish pedagogikasi. – Toshkent: Noshir, 2012.
5. Kattayev K. Samarqand madrasalari va ilmu fan rivoji. – Toshkent: Qamar mediya nashriyoti, 2020.
6. Nizomiddin Shomiy. Zafarnoma. – Toshkent: Fan, 2019.
7. Tursunova M. Samarqand madrasalari. – Toshkent: Fan, 2019.
8. Sharofiddin Ali Yazdiy. Zafarnoma. – Toshkent: Fan, 1997.
9. Qosimov B. Milliy uyg‘onish (Jasorat, Marifat, Fidoiylik). – Toshkent: Ma‘naviyat, 2002.

⁶ M.Yusuf. Shoyad taqvodor bo‘lsak. –T.: Cho‘lpon, 1992. 48-bet.

**BULLETIN OF THE
INTERNATIONAL JOURNAL
“TURKOLOGICAL
RESEARCH”**

In order to implement programs and projects developed to accelerate the relationship envisaged at the summit of the Organization of Turkic States held in Samarkand, as well as to coordinate and highlight the research work carried out in the field of Turkic studies, the International Journal “Turkological Research” at Samarkand State University named after Sharof Rashidov passed the state registration. The journal is intended to publish the results of scientific research in the field of Turkic languages and dialects, the history of linguistic and literary relations of the Turkic peoples of Central Asia, the socio-cultural field. There are such headings as a young researcher, memory and our anniversaries. Articles written in Uzbek, Turkish, Russian, English and all Turkic languages are accepted.

**THE JOURNAL PUBLISHES ARTICLES
IN THE FOLLOWING AREAS:**

- ✓ History of socio-cultural relations of the Turkic peoples;
- ✓ Research of the Turkic World;
- ✓ Dialectology of Turkic languages;
- ✓ Geopolitics of the Turkic World;
- ✓ Folklore Studies;
- ✓ Comparative Linguistics and Literary Studies;
- ✓ Literary Relations and Translation Studies.

CONTACT ADDRESS:

Mailing Address:

140104, University boulevard, 15,
Samarkand, Uzbekistan,

Research Institute of Turkology under
Samarkand State University named after
Sharof Rashidov

Phone:

+998 99 582 93 81

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya1

Email:

turkologiya.samdu@gmail.com

Website:

<https://turkologiya.samdu.uz>

REQUIREMENTS FOR ARTICLES:

1. The article is presented on 8-10 pages;
2. Article structure:
 1. The text of the article should be prepared in Times News Roman font, size 14, left: 3 cm, right: 1.5 cm, top and bottom: 2 cm; in A4 format in 1.15 intervals.
 2. The title of the article, surname, name and patronymic of the author (authors) are indicated in full and written in capital letters.
 3. Position, academic title, place of work (study), region, republic, telephone and e-mail address of the author (authors) are indicated in full.
 4. The abstract should consist of a brief content and importance of the article, results.
 5. At the beginning of each article, there should be an annotation in Uzbek, Turkish and English.
 6. The abstract should be no more than 120-150 words.
 7. At the bottom of the abstract, 7-10 keywords should be given that illuminate the content of the article.
 8. The article should be prepared in the following form:
 - a) Introduction;
 - b) Main part;
 - c) Results and Discussions;
 - d) Conclusions;
 - e) List of literature (References) – in alphabetical order;
 - f) Citations are given in brackets in the form of the author's surname - date of publication - page (Muminov, 2020: 25);
 - g) Figures, drawings, tables, diagrams are designated in Arabic numerals as "Figure". Signs or pointers are placed under the figure, in the next line, in the middle and highlighted in bold.
3. The author(s) are responsible for the scientific validity, reliability and plagiarism of the information and evidence presented in the article;
4. Articles will be considered. The journal publishes only articles recommended by experts;
5. Articles not requested will not be published and will not be returned to the authors;
6. Only 1 article of the author is published in 1 issue of the journal.

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO JURNALINING AXBOROT XATI

Davlatimiz tomonidan olib borilayotgan ijtimoiy-ma’rifiy, ilmfanni rivojlantirishga qaratilgan siyosat, Turkiy Davlatlar Tashkilotining Samarqanda o‘tkazilgan sammitida ko‘zda tutilgan o‘zaro aloqalarni jadallashtirish bo‘yicha ishlab chiqilgan dastur va loyihalarni amalga oshirish hamda turkologiya sohasida olib borilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarini muvofiqlashtirish va yoritish maqsadida Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universitetida “**Turkologik tadqiqotlar**” xalqaro jurnali ta’sis etildi. Jurnal turkiy til va shevalar, Markaziy Osiyo turkiy xalqlari lisoniy va adabiy aloqalari tarixi, ijtimoiy-madaniy sohalarda amalga oshirilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarining natijalarini e’lon qilishga mo’ljallangan. Jurnalda *muharrir minbari, tadqiqotlar, ilmiy axborot, taqriz va e’tirof, ilmiy anjuman, yosh tadqiqotchi, xotira, yubilyarlarimiz* kabi ruknlar mavjud. O‘zbek, turk, rus, ingliz va barcha turkiy tillarda yozilgan maqolalar qabul qilinadi.

JURNAL QUYIDAGI YO‘NALISHLARDAGI MAQOLALARNI NASHR QILADI:

- ✓ Turkiy xalqlarning ijtimoiy-madaniy aloqalari tarixi;
- ✓ Turk dunyosi tadqiqotlari;
- ✓ Turkiy tillar dialektologiyasi;
- ✓ Turk dunyosi geopolitikasi;
- ✓ Folklorshunoslik;
- ✓ Qiyosiy tilshunoslik va adabiyotshunoslik;
- ✓ Adabiy aloqalar va tarjimashunoslik.

MUROJAAT UCHUN MANZIL:

Pochta manzili:

140104, Universitet xiyoboni, 15-uy,
Samarqand, O‘zbekiston,
Sharof Rashidov nomidagi Samarqand
davlat universiteti huzuridagi
Turkologiya ilmiy-tadqiqot instituti

Telefon:

+998 99 582 93 81

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya1

Elektron pocha:

turkologiya.samdu@gmail.com

Veb-sayt:

<https://turkologiya.samdu.uz>

MAQOLALARGA QO‘YILADIGAN TALABLAR:

- Maqola 8-10 sahifa hajmida taqdim etiladi;
- Maqolaning tarkibiy tuzilishi:
 1. Maqola matni Times News Roman shriftida, 14 kattalikda, chap: 3 sm, o‘ng: 1,5 sm, yuqori va quyi: 2 sm; 1,15 intervalda, A4 shaklida tayyorlanishi lozim.
 2. Maqola sarlavhasi, muallif(lar)ning familiyasi, ismi va otasmi to‘liq holatda katta harflar bilan yozilishi kerak.
 3. Muallif(lar)ning lavozimi, ilmiy unvoni, ish (o‘qish) joylari, viloyat, respublika, telefoni va e-mail adresi to‘liq keltirilishi kerak.
 4. Annotatsiya, maqolaning qisqacha mazmun va ahamiyati, natijalardan iborat bo‘lishi lozim.
 5. Har bir maqola boshida o‘zbek, turk va ingliz tillarida annotatsiya bo‘lishi lozim.
 6. Annotatsiya 120-150 so‘zdan ko‘p bo‘lmagan shaklda bo‘lishi kerak.
 7. Annotatsiyaning pastki qismida maqola mazmunini yorituvchi 7-10 ta tayanch so‘zlar keltirilishi kerak.
 8. Maqola quyidagi shaklda tayyorlanishi kerak:
 - a) Kirish (Introduction);
 - b) Asosiy qism (Main part);
 - c) Natijalar va muhokama (Results and Discussions);
 - d) Xulosalar (Conclusions);
 - e) Adabiyotlar (References) – alifbo tartibida keltiriladi;
 - f) Havola(snoskalar)lar qavsda muallif familiyasi – nashr sanasi – sahifasi (Mo‘minov, 2020: 25) shaklida keltiriladi;
 - g) Rasm, chizma, jadval, diagrammalar «Rasm» deb arab raqamlari bilan qayd etiladi. Belgi yoki ishoralar – rasm ostida, keyingi qatorda, o‘rtada joylashtiriladi va qoraytirilgan shrift bilan belgilanadi.
- Maqolada keltirilgan ma’lumot va dalillarning ilmiy asoslanganligi, ishonchli va ko‘chirmachilik holatlari uchun muallif(lar) mas’uldir;
- Maqolalar ekspertiza qilinadi. Ekspertlar tomonidan tavsiya etilgan maqolalargina jurnalda chop etiladi;
- Tavsiya etilmagan maqolalar chop etilmaydi va mualliflarga qaytarilmaydi;
- Jurnalning 1 ta sonida muallifning faqat 1 ta maqolasi chop etiladi.

**БЮЛЛЕТЕНЬ
МЕЖДУНАРОДНОГО ЖУРНАЛА
"ТУРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ"**

В целях реализации программ и проектов, разработанных для ускорения взаимоотношений, предусмотренных на состоявшемся в Самарканде саммите Организации Тюркских Государств, а также координации и освещения научно-исследовательской работы, проводимой в области тюркологии, Международный журнал, Самаркандского государственного университета имени Шарофа Рашидова, «Тюркологические исследования» прошел государственную регистрацию. Журнал предназначен для публикации результатов научно-исследовательских работ в области тюркских языков и диалектов, истории языковых и литературных связей тюркских народов Средней Азии, социокультурной области. Есть такие рубрики, как молодой исследователь, память и наши юбилеи. Принимаются статьи, написанные на узбекском, турецком, русском, английском и всех тюркских языках.

**В ЖУРНАЛЕ ПУБЛИКУЮТСЯ
СТАТЬИ ПО СЛЕДУЮЩИМ
НАПРАВЛЕНИЯМ:**

- ✓ История социально-культурных отношений тюркских народов;
- ✓ Исследования тюркского мира;
- ✓ Диалектология тюркских языков;
- ✓ Геополитика тюркского мира;
- ✓ Изучение фольклора;
- ✓ Сравнительное языкознание и литературоведение;
- ✓ Литературные отношения и переводоведение.

КОНТАКТНЫЙ АДРЕС:

Почтовый адрес:

140104, Университетский бульвар,
15, город Самарканд, Узбекистан,
Научно-исследовательский
институт Тюркологии при
Самаркандском Государственном
Университете имени Шарофа
Рашидова

Телефон:

+998 99 582 93 81

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya1

Электронная почта:

turkologiya.samdu@gmail.com

Веб-сайт:

<https://turkologiya.samdu.uz>

ТРЕБОВАНИЯ К СТАТЬЯМ:

- К публикации принимаются статьи объемом 8-10 страниц;
- Структура статьи:
 1. Текст статьи должен быть выполнен шрифтом Times News Roman, размером 14 пунктов, слева: 3 см, справа: 1,5 см, сверху и снизу: 2 см; с межстрочным интервалом 1,15, формат листа А4.
 2. Название статьи, фамилия, имя и отчество автора(ов) должны быть написаны заглавными буквами в полном регистре.
 3. Должность, ученое звание, места работы(учебы), регион, Республика, телефон и адрес электронной почты автора(ов) должны быть указаны полностью.
 4. Аннотация должна состоять из краткого содержания и важности статьи, результатов.
 5. В начале каждой статьи должна быть аннотация на узбекском, турецком и английском языках.
 6. Аннотация должна содержать не более 120-150 слов.
 7. Внизу аннотации должно быть 7-10 ключевых слов, освещающих содержание статьи.
 8. Статья должна быть подготовлена в виде:
 - a) Вступление (Introduction);
 - b) Основная часть (Main part);
 - c) Результаты и обсуждение (Results and Discussions);
 - d) Выводы (Conclusions);
 - e) Литература (References) – в алфавитном порядке
 - f) Ссылка(сноски) приводится в скобках в виде фамилии автора – дата публикации – страница (Муминов, 2020: 25);
 - g) Рисунки, чертежи, таблицы, схемы нумеруются арабскими цифрами и обозначаются как «Рисунок». Знаки или указатели размещают под рисунком, в следующей строке, посередине и выделяют жирным шрифтом.
- Автор(ы) несут ответственность за научную обоснованность, достоверность и плагиат информации и доказательств, представленных в статье;
- Статьи рецензируются. В журнале публикуются только статьи, рекомендованные экспертами;
- Нерекондованные статьи не публикуются и не возвращаются авторам;

“TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” DERGİSİNİN BÜLTENİ

Özbekistan Cumhuriyeti devletinin sosyal-egitimsel ve bilimsel gelişme politikasının başarılı şekilde uygulanmasına yardımcı olmak amacıyla, Semerkant'ta düzenlenen Türk Devletleri Teşkilatının zirvesinde öngörülen karşılıklı ilişkilerin hızlandırılması için geliştirilen program ve projeleri uygulamak, bilimsel çalışmaları koordine etmek, Türkoloji alanında yürütülen araştırma çalışmaları Şeraf Reşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi, Uluslararası “Türkoloji Araştırmaları” dergisini tescil etmiştir. Dergi, Türk dili ve lehçeleri, Orta Asya Türk topluluklarının dil ve edebiyat ilişkileri tarihi, sosyo-kültürel alanlardaki bilimsel ve araştırma çalışmalarının sonuçlarını yayınlamayı amaçlamaktadır. Dergimizde editör kürsüsü, araştırma, bilim dünyasından, inceleme ve tanıma, bilimsel konferans, genç araştırmacı, hatıra, yıldönümleri gibi sütunlar yer almaktadır. Özbekçe, Türkçe, Rusça, İngilizce ve tüm Türk lehçelerinde yazılmış makaleler kabul edilmektedir.

DERGİ AŞAĞIDAKİ ALANLARDA MAKALELER YAYINLAMAKTADIR:

- ✓ Türk Dünyasındaki sosyo-kültürel ilişkilerin tarihi;
- ✓ Türk Dünyası araştırmaları;
- ✓ Türk Lehçeleri diyalektolojisi;
- ✓ Türk Dünyasının jeopolitiği;
- ✓ Folklor çalışmaları;
- ✓ Karşılaştırmalı dilbilim ve edebiyat çalışmaları;
- ✓ Edebi ilişkiler ve çeviri çalışmaları.

İLETİŞİM ADRESİ:

Posta adresi:

140104, Üniversite Bulvarı, 15,
Semerkant şehri, Özbekistan, Şeraf
Reşidov adına Semerkant Devlet
Üniversitesine bağlı Türkoloji
Araştırmaları Enstitüsü

Telefon:

+998 99 582 93 81

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya1

E-posta:

turkologiya.samdu@gmail.com

İnternet sitesi:

<https://turkologiya.samdu.uz>

MAKALE YAZIM KURALLARI:

- Makale 8-10 sayfada sunulur;
- Makale'nin yapısı:
 1. Makale metni Times New Roman yazı tipinde, 14 punto büyüklükte, sol kenarından 3 cm'lik, sağ kenarından 1,5 cm'lik, üst ve alt kenarından 2 cm'lik boşluk bırakılarak, tek sütün olarak, 1,15 satır aralığında, A4 boyutunda hazırlanmalıdır.
 2. Makalenin başlığı, yazar(lar)ın soyadı, adı ve baba adı tam olarak büyük harflerle yazılmalıdır.
 3. Yazar(lar)ın pozisyonu, akademik ünvanı, çalıştığı (öğrendiği) yer, bölgesi, cumhuriyeti, telefon ve e-posta adresi eksiksiz olarak verilmeli.
 4. Özet, makalenin amacını, önemli bulgularını ve sonuçlarını içermelidir.
 5. Her makalenin başında Özbekçe, Türkçe ve İngilizce özet bulunmalıdır.
 6. Özet, 120-150 sözcüğü geçmeyecek şekilde yazılmalıdır.
 7. Özeti alt kısmında makalenin içeriğini tanımlayacak en az 7, en fazla 10 anahtar kelimeye yer verilmelidir.
 8. Makale, aşağıdaki formatda hazırlanmalıdır:
 - a) Giriş (Introduction);
 - b) Ana bölüm (Main part);
 - c) Sonuçlar ve tartışma (Results and Discussions);
 - d) Sonuçlar (Conclusions);
 - e) Kaynakça (References) alfabetik olarak sıralanmalıdır;
 - f) Bağlantılar (dipnotlar) yazarın soyadı - yayın tarihi - sayfa şeklinde parantez içinde verilecektir (Muminov, 2020: 25);
 - g) Resim, çizim, tablo, diyagramlar "Resim" olarak Arap rakamları ile kaydedilir. İşaretler resmin altına, bir sonraki satıra, ortaya yerleştirilir ve koyu yazılır.
- Makalede sunulan bilgi ve kanıtların bilimsel dayanağı, güvenilirliği ve intihalinden yazar(lar) sorumludur.
- Makaleler hakemli olacaktır. Dergide sadece uzmanlar tarafından tavsiye edilen makaleler yayımlanır.
- Talep edilmeyen yazılar yayınlanmayacak ve yazarlarına iade edilmeyecektir.
- Derginin 1 sayısında yazarın sadece 1 makalesi yer alacaktır.

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

XALQARO ILMYIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL
RESEARCH”

ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL
DERGİSİ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Muharrir:

Prof. J.Eltazarov

Musahhih va texnik muharrir:

R. Shokirov

ISSN 2992-9229

2023-yil 15-dekabrda tahririy-nashriyot bo‘limiga qabul qilindi.

2023-yil 25-dekabrda original-maketdan bosishga ruxsat etildi.

Qog‘oz bichimi 60x84.1/16. «Times New Roman» garniturası.

Offset qog‘ozı. Shartlı bosma tabog‘ı – 6,56.

Adadı 30 nusxa. Buyurtma № 612

SamDU tahririy-nashriyot bo‘limi bosmaxonasida chop etildi.

140104, Samarqand sh., Universitet xiyoboni, 15.

ISSN 2992-9229